

Nr 216.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus; given Stockholms slott den 25 april 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Thorwald Bergquist.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 april 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

T. f. departementschefen, statsrådet Bergquist anför:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten, bilaga 2, »Statens allmänna fastighetsfond», punkt 1, föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet, till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus för budgetåret 1941/42 beräkna ett reservationsanslag av 6,400,000 kronor.

Jag anhåller nu att till fortsatt behandling få upptaga hithörande ärenden.

Bihang till riksdagens protokoll 1941. 1 saml. Nr 216.

Uppförande av Sidsjöns sjukhus i Sundsvall.

(Frågan har senast behandlats i 1940 års statsverksproposition, kapitalbudgeten (bilaga 4, punkt 1), statsutskottets utlåtande nr 68 till 1940 års lagtima riksdag och samma riksdags skrivelse nr 151).

I skrivelse den 30 augusti 1940 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om anvisande av medel å riksstaten för nästa budgetår till slutförande av byggnadsarbetena vid Sidsjöns sjukhus.

Styrelsen har därvid till en början framhållit, att Kungl. Maj:t den 30 juni 1938 uppdragit åt styrelsen att, med beaktande av vad i statsrådsprotokollet över socialärenden den 3 mars 1938 och riksdagens skrivelse den 31 maj 1938, nr 343, anförts rörande då föreliggande förslag till nytt sinner-sjukhus i Sundsvall, upprätta fullständiga ritningar till anläggningen i fråga ävensom undersöka möjligheterna att genom byggnadsföretagets utbudande helt eller till vissa delar å entreprenad nedbringa totalkostnaden under det för ändamålet beräknade beloppet av 10,400,000 kronor. Därjämte hade Kungl. Maj:t den 26 augusti 1938 förklarat, att byggnadsstyrelsen ägde för upprättande av fullständiga entreprenadhandlingar ävensom för byggnadsföretagets igångsättande beträffande erforderliga markarbeten disponera ett belopp av högst 1,000,000 kronor. Vidare har byggnadsstyrelsen erinrat om att Kungl. Maj:t den 22 juni 1939 och den 21 juni 1940 medgivit, att byggnadsstyrelsen finge — utöver genom beslutet den 26 augusti 1938 anvisat belopp — för fullföljande av de med uppförandet av sjukhuset förenade arbetena använda 3,000,000 kronor respektive 3,200,000 kronor, varigenom för byggnadsföretaget sålunda stode till byggnadsstyrelsens disposition tillhoppa 7,200,000 kronor.

Slutligen har byggnadsstyrelsen anført att Kungl. Maj:t genom skilda beslut medgivit, att förenämnda, den 26 augusti 1938 anvisade belopp av 1,000,000 kronor finge av styrelsen disponeras jämväl för utförande i styrelsens egen regi av grund-, sockel- och bottenbjälklagsarbeten för de åtta sjukpaviljongerna samt specialpaviljongen vid sjukhuset ävensom av kulvertanordningen mellan nämnda byggnader, att styrelsen finge i egen regi uppföra omförmälda nio paviljonger vid sjukhuset samt att styrelsen skulle äga att i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet ingivna ritningar i egen regi uppföra administrationsbyggnad, upptagningspaviljong, ekonomibygnad med gymnastik- och samlings-sal samt värmecentral med verkstadsbyggnad vid sjukhuset.

Rörande de byggnadsarbeten, som alltjämt återstode att verkställa, har styrelsen anført följande.

Arbetena hade numera fortskridit så långt, att fem paviljonger vore helt eller i det närmaste uppförda under tak. Grundläggningsarbetena för övriga fem paviljonger påginge och grunden för den byggnad, som vore avsedd att inrymma värmecentral och verkstäder, vore färdig, varjämte grundläggningsarbetena för ekonomibygnaden igångsatts. Före utgången av år 1940 beräknades byggnadsstommarna för samtliga paviljonger samt värmecentralbyggnaden vara uppförda under tak, varefter de invändiga putsnings- och

golvläggningsarbetena i dessa byggnader beräknades kunna igångsättas omedelbart efter årsskiftet.

Utöver förenämnda byggnader planerades att vid sjukhuset uppföra bostäder m. m. för personal, obduktionsbyggnad och växthus.

Såsom antytts uppskattades ursprungligen kostnaderna för sjukhusbygget till sammanlagt 10,400,000 kronor. Byggnadsstyrelsen har emellertid i sin förevarande skrivelse i anledning av de inträdda förändringarna på byggnadsmarknaden verkställt en omräkning i vissa delar av de tidigare kalkylerna. I enlighet härmed skulle totalsumman kunna beräknas till 11,500,000 kronor, fördelad på följande sätt:

Åtta sjukpaviljonger samt specialpaviljong	kronor	4,990,000	
Administrationsbyggnad, upptagningspaviljong, ekonomibyggnad med gymnastik- och samlingshall samt värmecentral med verkstadsbyggnad	»	2,465,000	
Bostadsbyggnader:			
bostadshus om sju rum, jungfrukammare och kök för sjukhuschef	kronor	80,000	
bostadshus om sex rum, jungfrukammare och kök för överläkare	»	70,000	
bostadshus med tre lägenheter, vardera om fem rum, jungfrukammare och kök, för två förste-läkare och syssloman.....	»	155,000	
bostadshus med tre lägenheter, vardera om tre rum, jungfrukammare och kök, för andre-läkare	»	113,000	
bostadshus med tre lägenheter om tre rum och kök för maskinmästare, förste maskinist och trädgårdsmästare.....	»	87,000	
10 två-familjsvillor för gift personal med lägenheter om två rum och kök	»	364,000	
bostadshus för föreständerskor och över-sköterskor	»	246,000	
3 bostadshus för sköterskor	»	575,000	
bostadshus för ogift manlig personal	»	198,000	
portvakts- och personalbyggnad jämte telefoncentral	»	65,000	
tvättstuga för gift personal	»	20,000	1,973,000
Obduktionsbyggnad.....	»	55,000	
Växthus	»	90,000	
Trafikkulvertar mellan paviljongerna	»	260,000	
Pannanläggning m. m. för värmecentral, köks- och tvättapparater samt desinfektionsanläggning.....	»	490,000	
Lokaltelefon och nattvaktskontroll.....	»	54,000	
Utvändiga ledningar för värme-, vatten-, avlopps- och elektriska ledningar inklusive schaktnings- och sprängningsarbeten samt rörkulvertar.....	»	738,000	
Ytterbelysning	»	25,000	
Promenadgårdar	»	170,000	
Väg- och planeringsarbeten samt stängsel.....	»	190,000	
<u>Summa kronor</u>			<u>11,500,000</u>

För utförande av vid byggnadsföretaget erforderliga skyddsrum, för vilka förberedande åtgärder vidtagits, har därjämte beräknats åtgå tillsammans 160,000 kronor, varför kostnadssumman i sin helhet skulle komma att uppgå till (11,500,000 + 160,000) 11,660,000 kronor.

I anslutning till dessa kostnadskalkyler har byggnadsstyrelsen ytterligare anfört:

Såsom framginge av propositionen nr 176 till 1938 års riksdag hade byggnadsstyrelsen under år 1937 beräknat de slutliga kostnaderna för sjukhusanläggningen till 11,370,000 kronor. Föredragande departementschefen hade emellertid ansett, att genom begränsning av personalbostädernas antal och förenkling av desamma — i den mån de överskrede skälig minimistandard — en icke obetydlig reduktion av totalkostnaderna syntes kunna uppnås. Efter samråd med byggnadsstyrelsen hade departementschefen funnit sig berättigad uppskatta densamma till inemot 1,000,000 kronor, vadan för sjukhuset syntes behöva beräknas ett belopp av högst 10,400,000 kronor.

Det ursprungligen föreslagna byggnadsprogrammet för personalbostäder hade sedermera i flera avseenden väsentligt beskurits, med avseende på såväl antal som standard, varjämte vissa andra åtgärder i besparingssyfte vidtagits. Kostnaderna för sjukhuset hade emellertid numera — bortsett från erforderliga skyddsrum — måst beräknas till 11,500,000 kronor eller 1,100,000 kronor högre belopp än det som förut angivits som slutbelopp.

I anledning härav ville styrelsen erinra, att de ursprungliga kostnadsberäkningarna upprättades vid mitten av år 1937. Mellan denna tidpunkt och hösten 1939, innan nuvarande kristidsperiod inträtt, hade icke obetydliga prisstegringar ägt rum, genomsnittligt med 15 à 20 procent, och under förevarande kristid hade ökade kostnader å materialier och arbete uppstått med ytterligare omkring 10 procent. Den kostnadsökning av i runt tal 10 procent, som de numera upprättade kostnadsberäkningarna visade, innebure sålunda i själva verket, att den av departementschefen angivna kostnadssumman underskridits och det vore givetvis styrelsens avsikt att med beaktande av de förutsättningar och krav, som måste anses föreligga för de åtgärder i besparingssyfte vid statliga byggnadsföretag, vilka numera igångsatts, söka på allt sätt medverka till att den nu angivna slutliga kostnaden för byggnadsföretaget icke utan särskilt tvingande skäl — vartill måste räknas ytterligare inträffande prisstegringar å materialier och arbete — överskredes.

Under åberopande av vad sålunda anförts och med erinran att hittills sammanlagt 7,200,000 kronor anvisats för hithörande ändamål har styrelsen hemställt, att ett reservationsanslag av (11,660,000 — 7,200,000) 4,460,000 kronor måtte anvisas å riksstaten för nästa budgetår för fullbordande av nu ifrågasvarande byggnadsföretag.

Slutligen har byggnadsstyrelsen med skrivelse den 21 april 1941 för godkännande överlämnat uppgjorda ritningar till bostäder m. m., obduktionsbyggnad och växthus vid sjukhuset. Styrelsen har därvid anmält bland annat, att de nio vårdpaviljongerna och ångpannebyggnaden numera vore under tak.

Departements-
chefen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att arbetena med uppförandet av det nya sinnessjukhuset i Sundsvall fortskridit så långt, att medel för avslutande av byggnadsföretaget nu böra anvisas.

Såsom jag i det föregående anför, har byggnadsstyrelsen med hänsyn till inträdda prisstegringar på byggnadsmarknaden verkställt en omräkning i vissa delar av de tidigare kostnadskalkylerna och samtidigt i anledning av erhållet uppdrag gjort byggnadsförslaget i avseende å personalbostäderna till föremål för en omarbetning i besparingssyfte.

Rörande sistnämnda fråga vill jag erinra om att 1938 års riksdag vid behandlingen av förslaget om ifrågavarande sjukhus' uppförande i anslutning till Kungl. Maj:ts uppfattning uttalade sig för nödvändigheten av en begränsning och förenkling av det av byggnadsstyrelsen föreslagna bostadsbeståndet för läkare och övrig personal. Enligt detta styrelsens förslag hade bostädernas uppförande beräknats draga en sammanlagd kostnad av 2,260,000 kronor. I det av styrelsen nu framlagda reviderade förslaget har framför allt en förhållandevis betydande reducering av antalet bostäder vidtagits, varigenom hithörande byggnadskostnader trots den inträdda prisstegringen ansetts kunna begränsas till 1,973,000 kronor. Det synes emellertid icke helt utslutet, att ytterligare kostnadsminskningar äro möjliga. Jag vill därför förorda, att utlåtande från 1940 års civila byggnadsutredning inhämtas, innan uppförandet av personalbostadshusen i den av byggnadsstyrelsen föreslagna omfattningen påbörjas. Denna omprövning torde jämväl få omfatta förslagen rörande obduktionsbyggnad och växthus. Jag förutsätter vidare, att byggnadsstyrelsen vid utförandet av övriga kvarstående arbeten vid sjukhusbygget tillvaratager alla möjligheter för nedbringande av byggnadskostnaderna.

Försiktigtvis anser jag mig likvisst böra räkna med det totalbelopp — (11,660,000 — 7,200,000) 4,460,000 kronor — som byggnadsstyrelsen funnit ytterligare erfordras för byggnadskomplexets fullbordande samt förordar, att detta belopp i sin helhet äskas för nästa budgetår.

Anordnande av en rotfruktkällare vid Umedalens sjukhus.

I skrivelse den 11 februari 1941 har *medicinalstyrelsen* med överlämnande av till ärendet hörande ritningar och kostnadsförslag gjort framställning om anvisande av medel för anordnande av en rotfruktkällare vid Umedalens sjukhus. Styrelsen har härutinnan anför, i huvudsak följande.

Den plan, som följdes vid uppförande av Umedalens sjukhus vid Umeå, hade icke upptagit någon rotfruktkällare, enär man för det dåvarande icke kunde beräkna storleken av de lagerutrymmen, som komme att krävas för antytt ändamål. Sedan sjukhuset numera varit i drift närmare 6 år, kunde behovet av dylika utrymmen närmare överblickas. Sjukhusets odlade jordareal hade undan för undan ökats genom återupptagande av nedlagda mossodlingar och uppginge för närvarande till närmare 25 hektar. Hösten 1940 skördades vid sjukhuset en potatismängd, som väl täckte sjukhusets årsbehov, vartill komme åtskilliga andra trädgårdsprodukter, såsom kål m. m.

Med skrivelse den 29 juni 1940 hade sjukhusdirektionen till medicinalstyrelsen överlämnat förslag att för en kostnad av 24,900 kronor vid sjukhuset uppföra en sådan källare, varom nu vore fråga. Förslaget hade sedermera på föranstaltande av medicinalstyrelsens arkitekt Hakon Ahlberg med avseende å vissa konstruktionsdetaljer överarbetats av länarkitekten K. Sörensen; och skulle det sålunda reviderade förslaget enligt ett av arkitekten

Ahlberg den 24 oktober 1940 avgivet yttrande kunna utföras för den av direktionen beräknade kostnaden. Enligt vad medicinalstyrelsen av finansdepartementet under hand inhämtat, vore ifrågavarande källare icke att anse såsom sådant byggnadsföretag, som finge bekostas av medel, vilka stode till styrelsens förfogande för underhåll av statens sinnessjukhus.

Byggnadsstyrelsen har i yttrande till medicinalstyrelsen den 28 januari 1941 förklarat sig icke hava något att erinra beträffande den föreslagna konstruktionen av källaren ifråga, men ansett de för byggnadsföretaget uppgivna kostnaderna vara för lågt beräknade. Dessa syntes böra höjas till 31,000 kronor.

Med anledning av vad byggnadsstyrelsen anfört har medicinalstyrelsen infordrat yttrande från sjukhusets syssloman, vilken bland annat anfört:

Vid uppgörande av det kostnadsförslag, som slutade på 24,900 kronor, hade man utgått ifrån att arbetet utfördes i sjukhusets regi samt att vid sjukhuset tillgänglig arbetskraft i största utsträckning komme till användning. Bortforslingen av sand och andra transporter skulle ske med sjukhusets fordon. Erforderligt grus funnes på platsen, varför några sådana kostnader ej medtagits i förslaget. Kostnadsberäkningarna för byggnadsmaterialet syntes alltjämt kunna godtagas. Däremot hade arbetskostnaderna stigit sedan förslaget uppgjorts, och merutgifterna härför beräknats till 740 kronor. Därtill komme omsättningsskatt på de få artiklar, som i förslaget berördes därav, jämte oförutsedda utgifter, sammanlagt omkring 360 kronor. Projektet kunde sålunda numera beräknas draga en kostnad av sammanlagt (24,900 + 740 + 360) 26,000 kronor, under förutsättning att arbetet kunde igångsättas inom den närmaste tiden.

Med stöd av vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att vid Umedalens sjukhus vid Umeå finge uppföras en källare för potatis och andra rotfrukter för en kostnad av högst 26,000 kronor.

Departements-
chefen.

Behovet av särskilda källarutrymmen vid Umedalens sjukhus för förvaring av potatis och rotfrukter m. m. anser jag till fullo styrkt. Då jag ej heller funnit anledning till erinran vare sig mot det av medicinalstyrelsen framlagda byggnadsförslaget eller de av styrelsen beräknade kostnaderna härför, 26,000 kronor, förordar jag, att sistnämnda belopp i förevarande sammanhang äskas för ändamålet.

Renoveringsarbeten vid Ulleråkers sjukhus.

(Frågan har senast behandlats i propositionen nr 256 till 1939 års lagtima riksdag, statsutskottets utlåtande nr 235 i anledning av propositionen samt nämnda riksdags skrivelse nr 413).

Den 30 juni 1936 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i propositionen nr 68 till 1936 års riksdag förordat förslag vid Ulleråkers sjukhus vid Uppsala utföra ny- och ombyggnadsarbeten för en beräknad kostnad av högst 1,524,000 kronor. Dessa arbeten voro avsedda som en första etapp av en fullständig renovering av sjukhuset i dess helhet samt omfattade dels an-

läggande av ny ångcentral jämte ombyggnad av vattenverket dels ock utförande av fem bostadshus för sjukvårdspersonalen.

För slutförande av dessa arbeten under budgetåret 1938/39 anvisade 1938 års riksdag, på förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 176, ytterligare 471,000 kronor, utgörande beräknad merkostnad i anledning av inträffad prisstegring å material m. m.

I skrivelse den 18 februari 1938 hemställde medicinalstyrelsen om anvisande av ytterligare medel i syfte att vissa andra i styrelsens ursprungliga förslag ingående, men vid 1936 års riksdag till utförande ej föreslagna arbeten måtte bringas till verkställighet såsom en andra etapp i renoveringsarbetena vid sjukhuset. Rörande dessa arbetens art och omfattning tillåter jag mig hänvisa till en i förenämnda proposition nr 256 till 1939 års lagtima riksdag å sid. 3 intagen sammanställning.

Frågan om utförandet av den andra etappens arbeten förelades 1939 års lagtima riksdag, som i nära anslutning till Kungl. Maj:ts förslag beslöt verkställandet av de i etappen ingående arbetena för en sammanlagd kostnad av högst 1,340,000 kronor, varav för budgetåret 1939/40 anvisades 900,000 kronor. Den 22 juni 1939 erhöll byggnadsstyrelsen Kungl. Maj:ts bemyndigande att med anlitan av de sålunda anvisade medlen påbörja de i etappen ingående ny- och ombyggnadsarbetena.

Sedan 1939 års urtima riksdag anmält sina beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 79 till riksdagen rörande åtgärder för begränsning av statsutgifterna under budgetåret 1939/40 m. m., föreskrev Kungl. Maj:t den 30 december 1939, med ändring av förenämnda beslut den 30 juni 1936 och den 22 juni 1939, att i den mån ifrågavarande byggnadsarbeten vid Ulleråkers sjukhus icke redan verkställts, desamma icke finge fullföljas med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnade tillstånd. Samtidigt uppdrog emellertid Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att i anledning av vad styrelsen därutinnan anfört vidtaga åtgärder för anordnande vid sjukhuset av ledningar för svinstall och tvättstuga för en kostnad av högst 15,000 kronor samt medgav, att denna kostnad finge bestridas av de medel, som ställts till styrelsens förfogande för ifrågavarande byggnadsarbeten.

Vidare medgav Kungl. Maj:t den 21 juni 1940, att för fullbordande av det nya ångpannehuset vid sjukhuset samt för anordnande av vattenklosetter jämte vatten- och avloppsledningar i de söder om sjukhusområdet belägna personalbostäderna finge av samma medel tagas i anspråk ett sammanlagt belopp av 135,000 kronor.

I detta sammanhang synes lämpligen böra anmälas uppkommen fråga om ingående av avtal med Uppsala stad om anslutning till ett av staden beslutat reningsverk för avloppsvattnet från bland annat Ulleråkers sjukhus. I gemensam skrivelse den 18 mars 1941 hava *medicinalstyrelsen*, *arméförvaltningens fortifikationsstyrelse* och *lantbrukshögskolan* anfört i huvudsak följande.

I det förslag till fullständig renovering av Ulleråkers sjukhus vid Uppsala, som Kungl. Maj:t i proposition nr 68 underställde 1936 års riksdag,

ingick även uppförandet av ett reningsverk med biologiskt filter för sjukhusets spillvatten. Kostnaderna härför hade beräknats till cirka 240,000 kronor, vilket belopp med hänsyn till stegrade kostnader för närvarande borde ökas med 15 procent till cirka 276,000 kronor. Den etapp av renoveringsarbetet, i vilken detta arbete inginge, hade ännu icke utförts.

Föreningen av Fyrisåns vatten med spillvatten från Uppsala stad hade under senare år blivit av sådan omfattning, att staden för egen del nödgats upptaga denna fråga till lösning. Staden hade ock nu beslutat uppföra ett för spillvatten därifrån avsett reningsverk, förlagt till östra sidan om Fyrisån och beläget snett emot det reningsverk, som planerats å Ulleråkers sjukhusområde. Stadens anläggning beräknades bliva färdig under loppet av år 1943. Under sådana förhållanden hade det ansetts lämpligt undersöka möjligheten av att sjukhusets planerade reningsverk slopades och sjukhusets spillvattenledning anslötes till det av staden beslutade reningsverket, en anordning, som med statsmakternas medgivande genomförts vid S:t Lars sjukhus i Lund, där spillvattnet numera renades i stadens reningsanläggning.

Myndigheterna hava vidare framhållit, att lantbrukshögskolan vid Ultuna genom utslag av österbygdens vattendomstol ålagts att senast två år efter det Uppsala stads reningsverk trätt i verksamhet för sitt spillvatten hava ordnat erforderlig rening. Det torde enligt myndigheternas uppfattning under sådana förhållanden icke vara att förvänta, att Upplands regemente efter nämnda tidpunkt kan komma att tillåtas förorena Fyrisån med från dess kasernanläggning kommande spillvatten, en åsikt, som ock redan uttalats av vederbörande hälsovårdsnämnd.

Sedan möjlighet att vinna anslutning av avloppsvatten från Ulleråkers sjukhus, lantbrukshögskolan vid Ultuna och Upplands regemente till Uppsala stads reningsverk klarlagts av civilingenjören Anders Molin hos Bergströms ingenjörbyrå & c:o, Stockholm, hava underhandlingar i frågan upptagits med representanter för Uppsala stad; och har numera följande den 1 november 1940 samt den 21 januari och den 7 februari 1941 dagtecknade, av stadsfullmäktige i Uppsala den 15 november 1940 godkända avtal angående anslutning till stadens planerade reningsverk under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande upprättats med medicinalstyrelsen, lantbrukshögskolan och chefen för Upplands regemente.

Avtal

mellan drätselkammaren i Uppsala, här nedan kallad staden, å ena sidan, samt Kungl. Upplands regemente, Lantbrukshögskolan vid Ultuna och Kungl. Medicinalstyrelsen för Ulleråkers sjukhus, vilka tre institutioner här nedan kallas Kronan, å andra sidan, angående anslutning till stadens reningsverk för avloppsvatten.

1:o) Staden förbinder sig att på i det följande närmare angivna villkor till sitt planerade reningsverk för avloppsvatten mottaga spillvatten och dräneringsvatten från byggnadsgrunder från förenämnda institutioner intill en mängd, som sammanlagt ej överstiger cirka 3,000 l./min.

2:o) Anslutningen beräknas komma att ske vid reningsverkets fördelningsbrunn.

3:o) Det ankommer på staden att vidtaga de åtgärder, som erfordras för avloppsvattnets rening.

4:o) Såsom gottgörelse härför skall Kronan erlägga dels anslutningsavgift dels ock drift- och underhållskostnadsersättning.

Anslutningsavgift erlägges med ett engångsbelopp av femtiotusen (50,000) kronor, då anslutningen trätt i funktion, vilket förutsättes komma att ske samtidigt med att reningsverket tages i bruk av staden. Reningsverket och anslutningsledningen skola vara färdiga att tagas i bruk senast vid utgången av år 1943, i den mån force majeure icke föranleder försening. Drift- och underhållskostnadsersättning räknas från och med anslutningsdagen med ett årligt belopp, motsvarande tio procent av årskostnaderna för reningsverket, att utgå i efterskott så länge avtalet är gällande och ifrågavarande institutioners områden icke blivit inkorporerade med Uppsala stad.

Reningsverket omfattar ej eventuell anläggning för distribution av metan- gas eller andra särskilda anläggningar, som staden kan komma att utbygga i anslutning till verket.

Skulle antalet personer inom de angivna institutionerna för visst år över- stiga 1,500 vid regementet, 2,500 vid Ulleråkers sjukhus och 400 vid Lant- brukshögskolan, skola anslutningsavgifter samt drift- och underhållskostnads- ersättningen för sagda år ökas på följande sätt:

Om sammanlagda antalet personer inom institutionerna skulle överstiga 4,400, skall för varje ökning härutöver med 400 personer dels särskild an- slutningsavgift erläggas med ett årligt belopp av tvåhundra femtio (250) kronor att utgå i efterskott, dels ock drift- och underhållskostnadsersättningen ökas med tio procent för år, allt så länge avtalet är gällande. För bestämman- det av dessa årliga belopp skall genomsnittliga personantalet vid samtliga institutioner under nästföregående kalenderår ligga till grund.

5:o) Framdragande av anslutningsledning från de nämnda institutionerna till det blivande reningsverket skall utföras på av staden godkänt sätt och på Kronans bekostnad.

6:o) Staden medgiver Kronan rätt att utan ersättning till staden ned- lägga, bibehålla och underhålla anslutningsledningen till reningsverket, där denna ledning kommer att ligga i staden tillhörig mark.

7:o) Avtalet är gällande från dagen för ikraftträdandet till utgången av det kalenderår, under vilket ikraftträdandet skett, och därefter för en tid av tio (10) år. Därest avtalet dessförinnan icke uppsagts från någondera partens sida i enlighet med vad nedan sägs, förlänges detsamma för varje gång med ytterligare fem (5) år.

Har uppsägning skett från Kronans sida, varvid en uppsägningstid av minst ett (1) år skall iakttagas, äger Kronan icke återfå någon del av er- lagda ersättningsbelopp, vare sig dessa utgjorts av anslutningsavgifter eller drift- och underhållskostnadsersättningar.

Har uppsägning skett från stadens sida, varvid en uppsägningstid av minst tre (3) år skall iakttagas, skall staden vid tidpunkten för avtalets upp- hörande till Kronan erlägga dels det under 4:o) här ovan omförmälda en- gångsbeloppet å femtiotusen (50,000) kronor, dels såsom ersättning för Kro- nans kostnad för de ifrågavarande institutionernas anslutningsledning (led- ningen från samlingsbrunnen på västra sidan om än till fördelningsbrunnen vid reningsverket) ett belopp av trettiotusen (30,000) kronor, dock högst verkliga anläggningskostnaden, med avdrag av fem procent för år å det sammanlagda beloppet, åttiotusen (80,000) kronor, för tiden från det anslut- ningen trätt i funktion intill dess avtalet upphört att gälla.

Staden berättigas att, därest ersättning för nämnda anslutningsledning sålunda av staden erlagts, upptaga och tillgodogöra sig densamma, med skyldighet att återställa den mark inom Kronan tillhörigt område, där led- ningen varit förlagd, i före upptagandet befintligt skick.

8:o) Vid en eventuell utbyggnad av reningsverket, som avser ökad renings-effekt, skall den förenämnda anslutningsavgiften femtiotusen (50,000) kronor ökas med ett belopp, som står i proportion till ökningen av reningsverkets anläggningskostnad. Detta belopp skall erläggas, då den ifrågavarande utbyggnaden tages i bruk.

9:o) För avtalets giltighet förutsättes att det godkänts dels av Kungl. Maj:t inom den 1 juni 1941, dels av stadsfullmäktige i Uppsala inom den 31 december 1940.

I förenämnda skrivelse den 18 mars 1941 anföres ytterligare, att vid gemensamt sammanträde den 13 mars 1941 med representanter för arméförvaltningen, medicinalstyrelsen och lantbrukshögskolan överenskommits, att den preliminärt bestämda anslutningsavgiften å 50,000 kronor, skulle, därest statsmakterna godkände avtalet, erläggas av arméförvaltningen med 10,000 kronor, av medicinalstyrelsen med 35,000 kronor och av lantbrukshögskolan med 5,000 kronor. De årliga driftkostnaderna — beräknade till sammanlagt omkring 2,000 kronor — skulle under samma förutsättning gäldas med respektive 25, 62.5 och 12.5 procent av den summa, som enligt avtalet skulle komma att gemensamt åvila de tre anslutna institutionerna. Beträffande grunderna för dessa uppdelningar och de med ifrågavarande arbetens utförande förenade kostnaderna får jag hänvisa till vid skrivelsen fogad beskrivning och kostnadsberäkning.

Medicinalstyrelsen, arméförvaltningen och lantbrukshögskolan hava med stöd av det anförda hemställt om det ingångna avtalets godkännande från Kungl. Maj:ts sida.

Enligt en inom byggnadsstyrelsen verkställd beräkning skulle ifråga om Ulleråkers sjukhus ett biträdande av avtalet medföra en besparing i utgifterna för den andra etappens arbeten med inemot 100,000 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 16 april 1941 tillstyrkt framställningen.

Departements-
chefen.

Vad till en början angår den väckta frågan om anslutning till det av Uppsala stad planerade reningsverket av avloppsledningarna från Ulleråkers sjukhus, torde enligt min mening tvekan ej råda om de fördelar ur kostnadssynpunkt, som stå att vinna genom en dylik anslutning på i avtalet närmare angivna villkor. Då, enligt vad jag vid gemensam beredning med cheferna för försvars- och jordbruksdepartementen erfarit, ett accepterande av avtalet även för lantbrukshögskolans och Upplands regementes del skulle innebära en tillfredsställande lösning av avloppsfrågan, vill jag tillstyrka, att riksdagens medgivande inhämtas för Kungl. Maj:t att godkänna avtalet.

Såsom jag erinrat, har Kungl. Maj:t i anslutning till 1939 års urtima riksdags beslut i ämnet förordnat, att i den mån de åren 1936 och 1939 beslutade renoveringsarbetena vid Ulleråkers sjukhus icke redan verkställts, desamma — med vissa undantag — icke finge fullföljas med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnade tillstånd. Med hänsyn till de numera inträdda försämrade arbetsförhållandena å byggnadsmarknaden torde ett fullföljande av ifrågavarande arbeten böra anbefallas och återstående erforderliga medel för den andra etappens genomförande anvisas för nästa budgetår. Enligt en

år 1938 verkställd beräkning rörande hithörande kostnader uppskattades dessa till 1,340,000 kronor, varav av 1939 års lagtima riksdag anvisats 900,000 kronor. På grund av den besparing i utgifterna för de i andra etappen ingående arbetena, som är att förvänta, därest en anslutning av avloppsledningarna från sjukhuset, på sätt förordats, vidtages till Uppsala stads reningsverk, räknar jag trots ytterligare inträdda prisstegringar med att den uppskattade totalkostnaden för byggnadsetappen — 1,340,000 kronor — skall visa sig ej behöva överskridas. För nästa budgetår böra därför (1,340,000 — 900,000) 440,000 kronor anvisas. För uttrönande av möjligheten av förenklingar i den ursprungliga byggnadsplanen i avseende å ännu ej igångsatta arbeten torde emellertid ärendet i dessa delar böra underkastas en granskning av 1940 års civila byggnadsutredning.

Renovering och tillbyggnad av Mariebergs sjukhus vid Kristinehamn.

(Frågan har tidigare behandlats i propositionen nr 242 till 1939 års lagtima riksdag, statsutskottets utlåtande nr 197 samt riksdagens skrivelse nr 332.)

Den 30 juni 1936 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen i propositionen nr 68 till 1936 års riksdag förordat förslag vid Mariebergs sjukhus i Kristinehamn utföra *dels* vissa vattenledningsarbeten för en beräknad kostnad av högst 126,000 kronor, *dels ock* vissa avloppsledningsarbeten för en beräknad kostnad av högst 393,000 kronor.

För ändamålet har Kungl. Maj:t ställt till byggnadsstyrelsens förfogande sammanlagt högst 519,000 kronor eller sålunda hela det belopp, vartill ifrågasvarande arbeten kostnadsberäknats.

I skrivelse den 25 februari 1938 hemställde *medicinalstyrelsen* om anvisande av medel för en genomgripande renovering och tillbyggnad av sjukhuset.

Rörande behovet av dessa arbeten yttrade styrelsen inledningsvis följande.

Mariebergs sjukhus vid Kristinehamn, förutvarande Kristinehamns hospital, hade i sitt ursprungliga skick uppförts under åren 1884—1886 och hade från början haft plats för 290 patienter. Efter smärre ombyggnadsarbeten år 1891, uppförandet efter mitten av 1890-talet av en mindre paviljong för landstingets räkning, numera inlöst av staten, samt en betydande tillbyggnad åren 1904—1907 hade sjukhuset numera 800 vårdplatser. På grund av sjukhusets ålder och tidens berättigade krav på fullgod sanitär utrustning och mera hygieniska arbetsförhållanden för personalen hade frågan om en genomgående renovering av sjukhuset sedan flera år varit aktuell, och hade renoveringen i viss mån även påbörjats genom utförande av vissa vattenlednings- och avloppsledningsarbeten. Dessa arbeten, som nu i huvudsak slutförts genom byggnadsstyrelsens försorg, avsåge bland annat att genom anslutning till Kristinehamns stads vattenledning säkerställa sjukhusets försende med ett fullgott vatten i tillräcklig mängd samt lösande av sjukhusets avloppsfråga, bland annat genom inrättande av ett reningsverk. Innan denna fråga vunnit sin lösning kunde nämligen sjukhuset icke förses med vattenklosetter, som nu i stort sett saknades.

Sjukhuset krävde emellertid förändringar och förbättringar även i flera andra avseenden. Av sjukhusets 25 vårdavdelningar hade icke mindre än 7 sina lokaler förlagda till 3 våningsplan och 6 till 2 våningsplan. Avdelningarna bleve därigenom i hög grad svårskötta och föga ändamålsenliga ur övervakningssynpunkt. Avdelningarnas nuvarande förläggning medförde en besvärande brist på övervakningsplatser genom att endast cirka 56 procent av vårdplatserna kunde utnyttjas för permanent övervakning. Ett sådant missförhållande bleve för varje år allt mera kännbart, i det beläggningen å de statliga sinnessjukhusen genom tillkomsten av sekundärsjukhus och kommunala vårdhem kommit att omfatta mera akuta och i regel också oroligare fall. En annan nackdel, som nu vidlåde Mariebergs sjukhus, vore att det utrustats med alltför få enkelrum.

Vidare vore sjukhusets apoteks-, laboratorie- och undersökningslokaliteter alldeles för små. Röntgen- och tandvårdslokaler saknades. Endast ett expeditjonsrum hade kunnat beredas de tre underordnade läkarna för gemensamt bruk. Härjämte rådde underskott på bostadsutrymmen för läkare, vilka understundom måste hänvisas till bostad inom sjukavdelningarna.

Slutligen befunno sig sjukhusets ångpanneanläggning i sådant tillstånd, att vederbörande ångpanneförenings godkännande för ett par av pannorna icke utan särskilda förhandlingar kunde förväntas bliva förlängt efter utgången av år 1938. Den elektriska installationen vore likaledes oundgängligen i behov av förnyelse liksom delvis även invändiga vatten- och avloppsledningar.

I fortsättningen erinrade styrelsen, att sedan 1936 års riksdag anvisat medel för ordnandet av sjukhusets utvändiga avloppsledningar, anläggande av reningsverk m. m., ett preliminärt förslag utarbetats för införande av w. c. Vid förnyat övervägande hade emellertid styrelsen — med hänsyn till här relaterade bristfälligheter i sjukhusets allmänna utrustning — funnit en fullständig renovering av sjukhuset vara ofrånkomlig och böra komma till utförande samtidigt med w. c.-anläggningen. Genom beslut den 5 februari 1937 hade styrelsen därför uppdragit åt sina experter, arkitekten Hakon Ahlberg, ingenjören J. Bergström, Elektriska Prövningsanstalten och Hugo Theorells ingenjörbyrå, att i samråd med styrelsens sinnessjukvårdsbyrå och sjukhusförvaltningen uppgöra ett fullständigt förslag till sjukhusets renovering och att verkställa kostnadsberäkning av de arbeten, som kunde komma att visa sig erforderliga. Därvid hade det visat sig, att ett rationellt ordnande av avdelningarna endast vore möjligt genom påbyggnad till full höjd av de paviljonger, vilkas flygelpartier vore högre än centralt därom belägna delar. Därigenom vunnes en avsevärd och önskvärd utökning av antalet vårdplatser, i det att det officiella antalet vårdplatser skulle ökas med 232 till 1,032. Detta medförde ej blott att den nuvarande överbeläggningen, utgörande cirka 20 procent, komme att bortfalla, utan även att 80 nya platser tillfördes sjukhuset.

Rörande den närmare innebörden av förslaget till renoverings- och tillbyggnadsarbeten hänvisade styrelsen till en av arkitekten Ahlberg den 3 februari 1938 avgiven promemoria, varav framginge huvudsakligen följande.

För ernående av större övervaknings- och behandlingsmöjligheter samt bättre förhållanden i hygieniskt hänseende hade övervägande antalet sjuk-

paviljonger måst göras till föremål för omändringar, påbyggnader och moderniseringar, varigenom nya utrymmen tillskapats för inrättande av fullständiga och planmässiga vårdavdelningar. Vidare hade i flera paviljonger trapporna flyttats för att möjliggöra bättre förbindelser mellan avdelningar och promenadgårdar, samtidigt som de sanitära anordningarna förbättrats. Tillika hade bibliotek, föreläsningssal samt sjukavdelning för personal inrättats.

Köksbyggnaden hade helt moderniserats, varvid hela bottenvåningen tagits i anspråk för kökslokaler, med undantag av ett par mindre matsalar. I köllaren hade inretts moderna kylrum och förrådslokaler för kökets behov.

Tvätt- och bagerbyggnaden hade tillbyggt så, att lokalerna blivit större och tidsenligare och samtliga till tvätten hörande lokaler förlagts till ett våningsplan.

Då *administrationslokalerna* vore otillräckliga och otidsenliga, hade en ny administrationsbyggnad föreslagits uppförd. Den nya administrationsbyggnaden innehöll förutom expeditionslokaler för läkare och hjälpverksamhet, apotek, laboratorier, tandklinik, röntgen m. m. även i köllaren rymliga förrådslokaler samt badavdelningar för manlig och kvinnlig personal.

För erforderlig utvidgning av lokaler för ångpannor, maskiner m. m. samt verkstäder hade vid företagen utredning det visat sig lämpligare att uppföra helt *nytt ångpannehus* i stället för att om- och tillbygga det befintliga ångpannehuset. Det nya ångpannehuset föresloges utfört av armerad betong.

För erhållande av erforderligt antal läkarbostäder föresloges uppförande av ett *nytt bostadshus för två läkare*. Härutöver erfordrades med hänsyn till det ökade patientantalet flera bostäder för såväl gift som ogift personal; ävenså behövde en stor del av befintliga bostäder renoveras. Dessa arbeten hade dock nu ej upptagits, utan komme förslag därå att senare uppgöras; dock innebure det föreliggande förslaget, att w. c. och värmeledning samt, där så varit möjligt, även badrum införts i flertalet befintliga bostadshus för gift personal.

Kostnaderna för förslagens genomförande hade av arkitekten Ahlberg beräknats till sammanlagt 5,445,000 kronor, varav 2,000,000 kronor utgjorde kostnad för tekniska anläggningar för sjukhusets uppvärmning med tillhörande maskinutrustning, nya ledningar för vatten och avlopp jämte w. c. och övrig sanitär anläggning samt nya elektriska ledningar. Enligt dessa beräkningar skulle kostnaderna närmare fördela sig på sätt som följande uppställning utvisar:

Byggnadsarbeten enligt kostnadsberäkning av ingenjör D. Johanson jämte arvoden	kronor	3,255,600
Värme och ventilation enligt kostnadsberäkning av ingenjör H. Theorell	»	905,200
Kulvertledningar enligt kostnadsberäkning av ingenjör H. Theorell	»	57,200
Vatten- och avloppsledningar enligt kostnadsberäkning av ingenjör J. Bergström	»	567,000
Utvändiga ledningar enligt kostnadsberäkning av ingenjör J. Bergström	»	105,000
Elektriska anläggningar enligt kostnadsberäkning av Elektriska Prövningsanstalten	»	555,000
	<hr/>	
	Summa kronor	5,445,000

En fördelning av totalkostnaden på sjukhusets hela antal vårdplatser efter renoveringen gav enligt Ahlbergs beräkningar vid handen, att kostnaden per vårdplats skulle uppgå till 5,280 kronor, vilket motsvarade omkring hälften av kostnaden för nyanläggning med de vid tidpunkten för beräkningarnas verkställande gällande byggnadspriser. Därest allenast kostnaderna för sjukvårdsbyggnadernas renovering fördelades på antalet vårdplatser, bleve kostnaden per vårdplats omkring 3,200 kronor. Om de nytillkomna 232 vårdplatserna värderades efter kostnaden för en nyanläggning, skulle de med nyssnämnda priser betinga ett värde av omkring 2,320,000 kronor. Den egentliga byggnadskostnaden för renoveringen av befintliga vårdavdelningar, inrymmande 800 vårdplatser jämte köks- och tvättbyggnader, ny administration, vissa bostäder etc. uppskattades till omkring 825,000 kronor.

Över det sålunda upprättade förslaget inhämtade medicinalstyrelsen yttrandet från direktionen för Mariebergs sjukhus och byggnadsstyrelsen. Rörande innehållet i dessa anförde medicinalstyrelsen följande.

Sjukhusdirektionen hade i sitt yttrande den 7 februari 1938 förklarat sig icke hava något att erinra mot förslaget men ansett sig böra framhålla, att vissa av sjukhusets maskinmästare föreslagna ändringar avseende bland annat placeringen av desinfektionsugnen och maskinhusets verkstadslokal borde vinna beaktande. Ifvägavarande ändringar berördes närmare i en av maskinmästaren upprättad, direktionens yttrande bifogad promemoria. Däri framförda önskemål ansågo styrelsen kunna inom den angivna kostnadsramen tillgodoses vid utarbetande av definitiva ritningar. Däremot kunde styrelsen icke biträda ett av direktionen framfört önskemål om verkstadslokalernas förläggning åt icke-soligt väderstreck.

Byggnadsstyrelsen hade i sitt den 22 februari 1938 dagtecknade yttrande anført i huvudsak följande.

Förslaget innebure en fullständig ombyggnad av de olika vårdpaviljongerna med frångående av korridorsystemet och med anlitande av det numera tillämpade öppna systemet. Vid denna modernisering hade emellertid det gamla systemets anordning med salarna mot nordligt väderstreck i ett flertal paviljonger i allmänhet icke kunnat omläggas, vilket måste innebära en nackdel för anläggningen i dess moderniserade skick. I paviljong 7 borde dock i den ena flygelns tre våningar en omläggning av lokalerna kunna genomföras, så att salarna komme mot sydligt väderstreck. I paviljongerna 13, 14, 15, 16 och 18 låge även salarna till stor del mot norr. Vid förslaget vidare utarbetande torde böra undersökas, i vad mån även i dessa paviljonger förbättringar i detta hänseende kunde ernås.

Rivningar och flyttningar av väggar förekomme i stor utsträckning. Vid utarbetandet borde även uppmärksamhet ägnas åt möjliga inskränkningar i sådana arbeten. Mot föreliggande förslag till vissa nybyggnader vore i princip intet att erinra.

I förslaget hade även upptagits modernisering av ekonomibygnader samt påbyggnad av en del bostadshus. I vissa fall kunde den föreslagna påbyggnaden ingiva tveksamhet med hänsyn till byggnadens plan.

Då besiktning av byggnaderna icke kunnat företagas på grund av den korta tid, som stått till styrelsens förfogande för yttrandet, kunde styrelsen

icke bestämt uttala sig huruvida de föreslagna ombyggnadsarbetena i alla avseenden vore lämpliga.

Det hade icke heller varit styrelsen möjligt att ingående granska de omfattande kostnadsberäkningarna. Styrelsen hölle emellertid före, att de egentliga byggnadskostnaderna borde höjas från 3,225,600 kronor till 3,330,600 kronor samt kostnaderna för värme- och sanitära installationer höjas från 1,634,400 kronor till 1,644,400 kronor, varigenom alltså den totala kostnaden skulle ökas från 5,445,000 kronor till 5,530,000 kronor.

Medicinalstyrelsen anförde slutligen, att enligt dess åsikt borde de av byggnadsstyrelsen framställda erinringarna icke utgöra hinder för statsmakterna att fatta ståndpunkt till förslaget. Vid utarbetandet av definitiva ritningar komme självfallet all hänsyn att tagas till de av byggnadsstyrelsen framförda synpunkterna. Mot byggnadsstyrelsens uppskattning av byggnadskostnaderna hade *medicinalstyrelsen* intet att erinra.

Med stöd av vad sålunda anförts och den i övrigt förebragta utredningen hemställde *medicinalstyrelsen*, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att *dels* medgiva att vid sjukhuset finge komma till utförande renoverings- och nybyggnadsarbeten i angiven omfattning för en beräknad kostnad av 5,530,000 kronor, *dels ock* för det budgetår, under vilket ifrågavarande arbeten kunde komma att påbörjas, anvisa ett belopp av 1,000,000 kronor.

Förslaget framlades för 1939 års lagtima riksdag i propositionen nr 242 med förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40. I skrivelse den 6 juni 1939, nr 332, fann riksdagen i likhet med departementschefen utrett, att Mariebergs sjukhus vore i behov av en genomgripande renovering och hade ej heller något att erinra mot att i samband därmed en utökning av platsantalet vidtoges. Med hänsyn till vad byggnadsstyrelsen anfört, ansåge sig riksdagen emellertid icke kunna tillstyrka, att en renovering av sjukhuset verkställdes i huvudsaklig överensstämmelse med föreliggande förslag utan att detsamma först underkastades en grundlig överarbetning genom byggnadsstyrelsens försorg. Vid sådant förhållande syntes det riksdagen lämpligast, att ifrågavarande förslag utginge ur beredskapsstaten och att i stället erforderliga medel för överarbetningens verkställande anvisades å riksstaten för budgetåret 1939/40.

Den 22 juni 1939 uppdrog Kungl. Maj:t i anledning av vad riksdagen sålunda anfört åt byggnadsstyrelsen att i anslutning till styrelsens i förenämnda utlåtande den 22 februari 1938 framförda erinringar verkställa överarbetning av det i propositionen nr 242 framlagda förslaget till renovering och utbyggnad av Mariebergs sjukhus; och skulle styrelsen äga att för ändamålet använda ett belopp av högst 56,400 kronor.

Med skrivelse den 8 april 1941 har *byggnadsstyrelsen* överlämnat förslag i ämnet samt därvid anfört i huvudsak följande.

Med anledning av det lämnade uppdraget hade byggnadsstyrelsen anmodat arkitekten Hakon Ahlberg, som upprättat förenämnda förslag, att verkställa den anbefallda överarbetningen av detsamma. Då *medicinalstyrelsen* emellertid med hänsyn till de genom krigsutbrottet förändrade förhållandena utgått ifrån att byggnadsföretagets igångsättande måste tills

vidare uppskjutas, hade det en tid framåt fått anstå med berörda överarbetning, varför det överarbetade förslaget först numera kunde av byggnadsstyrelsen framläggas.

De av byggnadsstyrelsen i dess utlåtande den 22 februari 1938 gjorda erinringarna hade i huvudsak avsett det förhållandet, att vid den i förslaget avsedda moderniseringen av sjukhuset det gamla systemets anordning med salar mot nordligt väderstreck i ett flertal paviljonger bibehållits, vilket ur belysningssynpunkt måste anses innebära en nackdel för anläggningen i dess moderniserade skick. Vidare hade styrelsen framhållit, att uppmärksamhet borde ägnas åt möjligheten att genomföra inskränkningar beträffande i förslaget i stor utsträckning förekommande rivningar och flyttningar av väggar.

I det nu föreliggande överarbetade förslaget vilket framställdes å skrivelsen bilagda 67 stycken den 1 april 1941 dagtecknade skissritningar jämte tillhörande kostnadsberäkningar, hade i den omfattning det befunnits ekonomiskt möjligt åstadkommits gynnsammare belysningsförhållanden inom vissa vårdavdelningars dagrum och sjukrum. Vidare hade tillgodosetts vissa önskemål, som från medicinalstyrelsens och sjukhusledningens sida numera framstälts. Sålunda hade antalet sjukplatser ökats från tidigare föreslagna 1,032 till 1,060 sängar, varav 23 vårdplatser tillkommit på insulinavdelningen. Slutligen hade i besparingssyfte vidtagits de inskränkningar, som befunnits möjliga i fråga om förändring av sjukhusets nuvarande planläggning m. m. Därjämte omfattade förslaget alternativt en barnavdelning om 20 vårdplatser i en särskild nybyggnad, vilken icke ingått i det ursprungliga byggnadsprogrammet.

Kostnaderna för genomförandet av det för riksdagen framlagda förslaget hade beräknats till sammanlagt 5,445,000 kronor, vilket belopp emellertid byggnadsstyrelsen i sitt utlåtande den 22 februari 1938 ansett vara väl knappt och böra höjas till 5,530,000 kronor. Enligt den verkställda kostnadsberäkningen skulle det nu föreliggande överarbetade förslaget, bortsett från den alternativt föreslagna barnpaviljongen, draga en kostnad av 6,076,700 kronor. Detta förslag skulle alltså betinga en kostnad, som med omkring 11.6 procent överstege kostnaderna för det tidigare förslaget. Med hänsyn såväl till att det överarbetade förslaget avsåge ett större antal vårdplatser än det tidigare som till de numera avsevärt ökade byggnadskostnaderna måste det överarbetade förslaget anses innebära en ekonomiskt mer fördelaktig lösning av föreliggande byggnadsfråga än det tidigare förslaget.

Slutligen ville byggnadsstyrelsen framhålla, att det överarbetade skissförslaget närmast vore att betrakta såsom en generalplan för sjukhusets modernisering, avsedd att i olika etapper genomföras under en följd av år, i den mån statsmakterna ställde medel till förfogande för ändamålet. Byggnadsstyrelsen förutsatte därvid, att före ingångsättande av varje särskild etapp de föreliggande skissritningarna komme att ytterligare bearbetas och möjliga förenklingar vidtagas samt i anslutning därtill justerade kostnadsberäkningar upprättas.

Rörande det av arkitekten Ahlberg överarbetade förslagets detaljer samt de i förslaget ingående specificerade kostnadsbeloppen får jag hänvisa till handlingarna.

Byggnadsstyrelsen har slutligen anmält, att *medicinalstyrelsen* tagit del av vad styrelsen i skrivelsen anfört utan att däremot hava framställt någon erinran.

I en den 22 april 1941 dagtecknad promemoria har arkitekten Ahlberg närmare preciserat de olika, från varandra fristående etapper, vari ifråga-

varande byggnadsarbeten lämpligen borde utföras. Enligt denna plan skulle etapperna avgränsas på följande sätt:

		Beräknad kostnad	
Etapp I.	Nytt ångpannehus	kronor 938,300	
	Utvändiga arbeten och diverse	» 20,000	kronor 958,300
» II.	Ny administrationsbyggnad	kronor 249,100	
	Köksbyggnad	» 489,000	
	Utvändiga arbeten och diverse	» 180,000	
	Provisoriskt kök	» 14,700	» 932,800
» III.	Paviljong 1—7—4	kronor 995,100	
	Uppsyningsmansbostad	» 9,100	» 1,004,200
» IV.	Paviljong 5 och 6	kronor 397,700	
	» 8 och 9	» 394,700	
	Utvändiga arbeten och diverse	» 100,000	» 892,400
» V.	Paviljong 15	kronor 284,200	
	» 16	» 281,800	
	3. Öppendörrpaviljong för män	» 72,800	
	Arbetspaviljong	» 9,700	
	11 Öppendörrpaviljong för män	» 13,600	
	12 » » kvinnor »	» 43,000	
	Utvändiga arbeten och diverse	» 48,000	
	Tvätt och bageri		
	Byggnadsarbeten	» 149,500	
	Maskintvättanläggning	» 60,000	
	Provisorisk tvättanläggning	» 10,000	» 972,600
» VI.	13 Paviljong för lugna kvinnor	kronor 148,000	
	14 » » » och halv- lugna kvinnor	» 236,400	
	17 Paviljong för t. b. c. och oroliga kvinnor	» 230,100	
	18 Paviljong för oroliga kvinnor ..	» 268,600	
	49 Bostadshus för två läkare	» 106,000	
	28 f Nuvarande bostadshus ändras till centralförråd	» 21,600	» 1,010,700
Etapp VII.	Återstående arbeten		
	Däribland 52 Barnpaviljong	kronor 103,700	
	Omändringar av personalbostads- husen. Samlingssal m. fl. Plane- ringar kring byggnader. Prome- nadsstängsel.		
	Återstående utvändiga arbeten ..	» 305,700	» 409,400
		Summa kronor 6,180,400	

Ahlberg har därjämte anfört, att vissa arbeten — exempelvis det i första etappen ingående uppförandet av ångpannehuset med därtill hörande övriga anläggningar — icke syntes kunna utföras inom ett år. Detsamma gällde köksbyggnadens renovering och paviljongen 1—7—4, alltså samtliga de tre första etapperna. För att icke renoveringsarbetet skulle draga alltför lång tid fordrades därför, att förslagsvis två etapper samtidigt angreps.

Departements-
chefen.

Behovet av en genomgripande renovering av Mariebergs sjukhus är till fullo styrkt. Riksdagen har också, såsom jag anfört, redan i annat sammanhang i princip förklarat sig beredd att anvisa medel för möjliggörande av en ändamålsenlig modernisering av sjukhusets byggnadskomplex samtidigt som riksdagen uttalat sig för en utökning i samband med renoveringsarbetena av sjukhusets platsantal.

Såvitt jag vid en granskning av den innevarande år framlagda reviderade byggnadsplanen kunnat finna, synas påtagliga förbättringar i förhållande till det ursprungliga förslaget hava uppnåtts. Jag anser det dessutom såsom en vinst, att den vidtagna överarbetningen tillåtit en ytterligare utvidgning av antalet vårdplatser, eller från 1,032 till 1,060. Alternativt har byggnadsstyrelsen på förslag av medicinalstyrelsen därjämte ifrågasatt uppförande för en kostnad av 103,700 kronor av en särskild byggnad, avsedd att inrymma en barnpaviljong om 20 platser.

De sammanlagda kostnaderna för byggnadsarbetena enligt medicinalstyrelsens tidigare förslag uppskattades till 5,530,000 kronor. Ett genomförande av det av byggnadsstyrelsen förordade förslaget — däri inbegripet barnpaviljongen — skulle enligt styrelsens beräkningar medföra en total kostnad av i runt tal 6,180,000 kronor. Med hänsyn till de påtagliga förbättringar i olika avseenden, som enligt vad jag antytt otvivelaktigt ernåtts genom byggnadsstyrelsens överarbetning, synes kostnadsstegringen hava hållits inom skäligen gränser, särskilt i betraktande av den ökning av byggnadskostnaderna, som de senaste åren ägt rum. Såsom byggnadsstyrelsen anfört är förslaget närmast att betrakta som en generalplan, vars realiserande i var för sig fristående etapper kan utsträckas under en tid av åtskilliga år. Med hänsyn till vad i ärendet framhållits, är jag beredd att nu tillstyrka, att etapperna I och II, vilka bland annat innefatta uppförande av nytt ångpannehus, ny administrationsbyggnad samt köksbyggnad och vilka böra utföras jämsides med varandra, påbörjas och avslutas under loppet av de två närmast följande budgetåren. De båda etapperna hava kostnadsberäknats till sammanlagt (958,300 + 932,800) 1,891,100 kronor. Jag förordar, att av detta belopp 1 miljon kronor anvisas för nästa budgetår. I enlighet med vad byggnadsstyrelsen framhållit bör åt styrelsen lämnas i uppdrag att före etapparbetenas påbörjande inkomma med mera detaljerade byggnadsförslag, inrymmande de möjligheter till förenklingar, som kunna visa sig föreligga; härefter torde förslagen böra prövas av 1940 års civila byggnadsutredning.

Sammanfattning och hemställan.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat skulle medelsbehovet för nästa budgetår komma att beräknas sålunda:

Sidsjöns sjukhus	kronor 4,460,000
Umedalens sjukhus	» 26,000
Ulleråkers sjukhus	» 440,000
Mariebergs sjukhus	» 1,000,000
	<hr/>
	Summa kronor 5,926,000

Sistnämnda belopp torde böra anvisas såsom reservationsanslag å kapitalbudgeten under rubriken »Statens allmänna fastighetsfond».

Med avseende å fördelningen av medlen under anslaget bör gälla, att den angivna beräkningen icke får vara i detalj bindande för medlens disposition. I den mån så med hänsyn till sättet för byggnadsarbetenas drivande eller eljest kan befinnas lämpligt, torde enligt Kungl. Maj:ts bestämmande en ökning av beräknad medelsdisposition för visst ändamål kunna ske mot det att motsvarande minskning vidtages för ett annat.

Under åberopande av vad jag sålunda och i övrigt anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. besluta att i enlighet med av mig förordade förslag följande arbeten må komma till utförande, nämligen

a) vid Umedalens sjukhus anordnande av en rotfruktkällare för en beräknad kostnad av högst 26,000 kronor; samt

b) vid Mariebergs sjukhus om- och nybyggnadsarbeten för en beräknad kostnad av högst 1,891,100 kronor;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ett den 1 november 1940 samt den 21 januari och den 7 februari 1941 mellan Uppsala stads drätselkammare, å ena sidan, samt chefen för Upplands regemente, medicinalstyrelsen och lantbrukshögskolan, å andra sidan, träffat avtal angående anslutning till stadens reningsverk för avloppsvatten;

III. å kapitalbudgeten, Statens allmänna fastighetsfond, till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus för budgetåret 1941/42 anvisa ett *reservationsanslag* av 5,926,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Erik Montell.
